

Scenele reconstituie momente premergătoare și ulterioare decesului, cu accent pe criza de luciditate a poetului, devotamentul surioarei care l-a venerat, Harieta, remușcările Veronicăi, presentimentele dureroase ale prietenilor. Aspect dominant de recviem, înălțător. (Sugestie pregnant marcată de înregistrarea difuzată în iunie 2008, cu titlul mai potrivit *Eminescu. Luceafăr mistuit*, în regia lui Mihai Lungeanu și vocea cu expresive vibrații a lui Dan Puric).

Am crezut întotdeauna că avem o mare șansă în viață că nu ne cunoaștem data morții. Zilele premergătoare ar fi groaznice! Doctorul Popa pare a mă contrazice cu *Data probabilă a morții*, unde un profesor a creat un aparat care „poate determina cu o precizie de șapte zile când va muri orice om”. Armă formidabilă, zice un colonel, pus să păzească încăperea unde e păstrat aparatul. Dar mă liniștesc repede luând cunoștință de subalternii tăntălăi al galonatului și chiar de ifosele lui de supremație. Un pamflet satiric la adresa tendințelor despotice și exceselor restrictive asupra oamenilor. De unde și motto-ul: „trăim într-o democrație bine supravegheată”. Ipoteză polemică. Ipoteză e și furtul soarelui și al lunii în împărăția lui Roșu Împărat, despre care aflăm în *Greuceanu cel voinic și mafia soarelui*. Nu e chiar voinic personajul de basm, dar e curajos și decis să recupereze luminoasele corpuri cerești de la „clanul zmeilor”, țigani de pe la „Strehaia sau de altundeva”. „Hoții din ziua de azi fură orice” își dă cu părerea un personaj – și, din păcate, ne recunoaștem vremea. Greuceanu îi somează să redea supușilor împărăției lumina furată, cu perspectiva de a fi ales primarul lor.

Domnul Popa *ilustrează* teme și ipoteze, nu creează tensiuni dramatice. Stările conturate nu sunt conflicte, ci înfruntări de poziții morale antagonice, inegale în structură. Protagonistii răului n-au forță, sunt înfrânți în doi-trei timpi, se manifestă nătângi, retardați și lași. E, în toate, un exces de pervertire lingvistică („ăștia doxați o cam iau razna”, misiune secretă de „varză” în loc de „vază”, „filtrezi” în loc de „flirtezi”, „preventori” în loc de „preventiv”, „mucenic” în loc de „ucenic”, „eflixă” în loc de „eclipsă”, „jignezi” în loc de „jignești”, „Aremica” în loc de „America” etc., etc.), porecle naive („Câcâcea”, „Zgramburicea”) și o predilecție generalizată spre hlizeală („hi! hi! hi!”, „he! he! he!”, „ha! ha! ha!”). Altfel, un ironist lucid, pe fond liric.

Cu har de povestitoriu

Criticul Florin Faifer dă o raită ingenios-cărturărească prin „această literatură vorbită – dramaturgia” (cum o numește în prezentare domnul Mircea Ghițulescu) în volumul publicat la Iași cu titlul *Incursiuni în istoria literaturii dramatice românești* (Universitas XXI, Iași, 2008). Cu o mențiune, „Regăsiri”, pe care sunt tentat să o interpretez ca o aluzie amabilă că vom reîntâlni în pagini date și consemnări binecunoscute, alături de amănunte noi și interpretări personale de reală ascuțime. *File de curs*, zice autorul, divulgându-și o preocupare didactică de „privire de la catedră asupra unor scriitori care dau relief dramaturgiei noastre”, didactică, într-adevăr, privirea, prin rigoare și sistematizare sintetică, dar neafectată de didacticism, așa cum te-ai putea aștepta de la o incursiune strict istorică. Dimpotrivă, un ingredient de narator clipește atractiv și prietenos în evaluarea subiectelor, mărturisit de însuși autorul care spune din primele fraze că „începem să derulăm firul povestirii”, iar povestea se insinuează ca un *spectacol* între cele două mențiuni formulate la început – „Ridicare de cortină” – și sfârșit – „Monolog înaintea căderii de cortină”.

La rândul lor, înseși titlurile pentru dramaturgii consemnați au ecouri teatrale cu scriitoare inspirațiuni: „Un dramaturg fermecător” (Vasile Alecsandri), „Un spirit homeric” (B.P. Hasdeu), „O operă de fulgerări geniale” (I.L. Caragiale), „Un «măscărici» și ai lui candrii” (G. Ciprian), „Pariu cu absolutul” (Camil Petrescu), „Un sentimental lucid” (Mihail Sebastian),

„Tandrețea mizantropiei” (Teodor Mazilu), „O mască râde, o mască plânge” (Ion Băieșu) etc. Să recunoaștem că asemenea sintetice formulări atrag curiozitatea lectorului și surprind amprenta esențială a creației celui vizat. La „ridicarea cortinei” se disting, mai întâi, măturile arheologice ale serbărilor de cult din antichitate, apoi elemente de spectacol din folclor care constituie primele manifestări de teatru popular, religios și laic. Semnalează și primele spectacole de limba română, prilej de a aminti și de „primul nostru teatru din zid” de la Oravița (1817), societățile literare, traduceri și primele texte dramatice. Pomenindu-l la traduceri pe Ioan Barac cu prima versiune românească din *Hamlet*, despre care știam, ne dezvăluie și un detaliu, despre care nu știam, că în final, „prințul danez, rămas în viață, urcă pe tron, fără a mai suporta deci efectul ucigător al otrăvii”.

Și vin personajele. Mai întâi autori de texte improvizate, cu sens moralizator sau satiric, cunoscuți (ex. Gheorghe Asachi, Costache Facca, Matei Millo, Costache Caragiale) și mai puțin cunoscuți (Nicolae Dimachi, Enrich Winterhalder, Iorgu Copcea), toți cu câte un scurt CV, în „Câteva profiluri”. Urmează dramaturgii atestați de istorie din secolul XIX, V. Alecsandri, B.P. Hasdeu, I.L. Caragiale și cei din prima jumătate a secolului XX, începând cu B.Șt. Delavrancea și Al. Davila. Sunt de menționat câteva subtile observații privind creația lor. Astfel, vocația providențială de *ctitor* pentru cultura noastră a lui Alecsandri; „vacuitatea interioară” a eroilor comici ai lui Caragiale, care „par să fi încremenit într-o mărginire definitivă”; teatrul ca mare pasiune a lui Camil Petrescu, „până într-atât, încât uneori pare că eroul dramelor sale este scriitorul însuși”; ochiul lui Tudor Mușatescu, care „sub mantaua lui Caragiale... nu-i rău, ca la marele satiric, ci, din când în când, se aburește de duioșie”. Și delicate referiri la „teatrul de cameră” al lui Mihail Sebastian „privilegiază sentimentele, într-un spațiu al reveriei”, pe o „claviatură de nuanțe” catifelată, plină de farmec, precum „o mică muzică de noapte” (și dacă ni s-ar părea prea liricoase observațiile, să le amintim pe ale lui Radu Stanca definindu-i dramaturgului piesele ca „teatru în pianissimo” și Mircea Ghitulescu ce îi situează eroii, care citesc în stele sau în antichități, „în contact cu sacralul”). Nu știu dacă poate fi socotită, apoi, restrictivă opțiunea pentru numai opt autori în „Repere în dramaturgia română contemporană”, începând cu Aurel Baranga și Horia Lovinescu, încheind cu Matei Vișniec, dar cei aleși sunt pe merit și cu profil substanțial.

Cărturarul are har cuceritor de *povestitoriu*. În bibliotecile unde adăstează, îi vin îndemnuri de savoare lexicală din bojdeuca lui Creangă și nu de puține ori în frazele lui joacă șugubețe expresii de plasticitate lingvistică. *Luceafărul* lui Delavrancea se situează la cea mai scăzută cotă dramatică printr-un „stil alintăcios”, Camil Petrescu scrie cronici literare și teatrale „cu încingeri polemice”, Lucian Blaga „răspică” într-un interviu despre un idealism mistic și un realism mitic, soțiorul dintr-o scenetă de Ion Sava, *Raky*, mai primește „din partea soartei lui păguboase o sfârlă”, Spirache din *Titanic Vals* e „aparent dezarmat și fără snagă”, feeria nopții de revelion din *Visul unei nopți de iarnă* aduce fericirea protagoniștilor „chiar recurgând la calineriile idilei”. Exemplară e ultima scenă cu „Monolog înaintea căderii de cortină”, unde se arată însuși autorul, intransigent cu valorificarea scenică a dramaturgiei de oricând și oriunde. Cu „măsurariul” personal, zice – „poate nostalgic” –, ia în vizor *măsura* ce se cuvine tuturor montărilor, ce se reclamă „în pofida oricărui țeapăn canon”. Pierzând-o, riscul nu-i departe, în rostogoliri de mic infern „format din tropăieli, fugăreli, țipete, trăsneli și alte alea”. Noutatea, adică, nu e „maimuțăreală” și nici neapărat „gestantă a valorii”. Și – acum – fulgerarea polemică uluitoare de floretă: „Să fie și *altfel*, rezon! Dar să fie *numai altfel*, las rătăcirea asta ducilor de zăltate, prompte în a-și da poalele alfelități peste cap, și junilor teribiliși, elitiști și futuriști, agățați de dezmațul formelor cu îndoielnic fond”.

Prietenosul ghid prin zestrea textelor noastre dramatice se zburlește astfel neașteptat și vehement împotriva imposturii arțăgoase de falsă avangardă. Și tare ne mângâie gândul cum o zice dumnealui, stimabilul!...